

СЕНТОМАШАНИН

Лист за просвету, привреду и остале народне потребе.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ НЕДЕЉЕ.

на $\frac{1}{2}$ годину	6 Кр.
на $\frac{1}{4}$ године	3 »
на $\frac{1}{8}$ године	2 »

Поједини бројеви 10 пот.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК :

ЈЕВТА РАДАК

Рукописи шаљу се на уредништво а новац за претплату а огласе на администрацију »Сентомашанина«
Огласи се рачунају по тарифи ако се више пута увршћује јефтиније.

Зашто привредно назадујемо.

III.

Сви народи, који живе међу нама овде у Бачкој, Банату и Срему, имају своју народну ношњу. Крој њихова одела је сасвим прост и увек један исти. И њихове девојке носе фину робу, али баш за то, што им је у оделу крој увек једнак, народни, иоле пажљивија и уреднија девојка носи свечано одело врло дуго, не мора да се понавља сваки час, јер се не боји, да ће »заостати за модом и журналом«, ичак јој се не мора одмах, чим се уда, куповати друго одело, јер је таки крој и у жена. Сав накит је на њиховим девојкама крстић или какав већи сребрн новац. На њима никад не можете видети рукавице, сунцобране, белила и т. д. А није све то, да рекнеш, због немаштине, да се баш не може друкчије. Него је њима милије овако, они се диче и поносе својом народном ношњом, неће да је из неког пустог ћефа и уображене поноситости напусте.

Ма на ком се месту у овим крајевима налазили, било радним даном или празником, увек ћемо по ношњи познати која је Немеца, Мађарица, Румункиња, Словакиња и т. д. само никад не можемо да познамо — Српкињу.

Некад су наше жене и девојке имале своју народну ношњу, коју су саме израђивале, и том се ношњом дичиле и поносиле и такмачиле у изради. Ту се огледала девојачка и памет и вредноћа.

ПОДЛИСТАК.

Бача.

- Чујеш ти?
- Море жено!
- Чујем, да...

Бача (Арса) Кукић је овако дозивао своју редушу Макру, а то је чинио увек кад је био зле воље. Тада је увек употребљавао реч »жено« и увек на ту реч ударао нагласак. Макра је увек одговарала, јер то је и ред, али је увек одговарала са »да« и на ту реч ударала нагласак. То је изговарала тако, да је Бача обично реч застајала у грлу, те је Макрина бивала последња. Бача би увек то спазио, али би увек у себи помислио: и сотона је спрегао са женом, па је женин био предњак, па шта ћу онда ја...

— Дај ми амо чисту кошуљу.

— А куда ћеш сада опет?

— У сесију...

— Сигурно је Ника Зевалов касир расхладно комовицу, да... (Ово је Макра изговорила јетко и бесно).

— Жено, сада нека је доста.

— А, да, доста, ти, твој поп-Ђурка и Ника касир ћете показати, да је »црвено црквено, бело буторово, а што шушти полино«, тако је господр презешу.

Тако некад, а данас не знамо ни како је та ношња изгледала.

Ми смо се у ношњи и одродили и погосподили. Српкиње се не такмаче данас својим рукотворинама, него која ће пре новију моду у село донети. Наше кћери се данас носе како им никако не приличи и како наше стање ни мало не допушта.

Благодарећи урођеној већ нашој особини, да волимо да подражавамо и да нико није бољи од нас — али само у томе — дотерали смо већ дотле, да се свака нова мода у исто доба у селу појављује, кад и у вароши.

Женскога раскоша било је свагда и у свима вековима. То је некако у женској природи, која иде у допадање. Али ово што је у најновије доба наступило са женским раскошом, то као да досад није било. Тај раскош је данас дошао из Француске. Али Француска је богата, врло богата земља и Францускиње могу да терају раскош. Али шта ћемо ми овде, који смо сиромашни? Француска има своју велику индустрију, и то индустрију укуса. Данас сви делови света купују од Француза, јер је ту најбоље развијен укус, не само у оделу, него у свима угодностима цивилизације и културе.

Наш женски свет кад хоће да подражује француски раскош, он упропашћује своје фамилије.

И не само да се женске заносе за модом, него и мушки пазе на то, те се тиме још јаче подстиче такмачење у

моди. Није у нас ништа необично да н. пр. момак, који је на женидби, кад му се спомене за девојку, која је скромнија у оделу, напружи уста, па вели, да му се не свиди, јер нема, на прилику, хаљину од свиле, плиша и т. д.

Пођимо с куће на кућу, да видимо колико ћемо набројати оних, који при женидби и удадби распитују за оно, што је управо најглавније: је ли девојка здрава, честита, вредна, зна ли добро све кућевне и ратарске послове, је ли језична, чуварна, да знаш »с ким ћеш, брале, века вековати«.

И какве се све материје под видом нове моде не протурјују код нас! Нека газдачка кћи или син понесе нову боју под новим именом сви ћемо то исто, ма по коју цену, узимати и што не вреди она роба, јер што год се јаче тражи, постаје скупље.

У једном месту газда-Марко купује сину прслук и трговац му показује робу. Ништа се то не свиди газда-Марку, јер такве прслук имају и други момци, али њему да је за његова сина онако што год што ни у кога нема, нека се зна ко је газда-Марков син.

— Сад знам — вели трговац Чива — ти би од оног »облак свила небеске гране«. И трговац изнесе неку лошију робу, али у некој необичној боји и протури је скупо. Одмах је та боја ушла у моду.

Тако је то у сваком нашем селу.

— Чујем Арсо, одазвала се Макра и већ је стојала пред Арсом.

— Макрена, јесмо ли ми другови?

— Јесмо, Арсо, другови...

— Па онда манимо злу вољу.

— И ја мислим Арсо, па и ти треба да поћеш за светом. Ти си сада презеш (то је рекла узвишеним гласом), а сутра прексутра си биров, јер те хоће село, ама баш цело село... Арсу је обузело неко миље, па поче извијати врат, као оно вочић у јарму и рече:

— О, Макрено, та имају и за кога бити, зар ја нисам човек, да ваља?

— Та, но, но, јеси, али мораш свуда за светом. Ето, ћерка Аће плајаша има дебео ланац ев' ваки (ту показа на свој палац), само твоја ћерка нема. Сирото дете, Смиљка, скоро је већ очи исплакала. (Тад и Макри кануше две сузе, а она их убриса кецељом).

— Добро, добро, побринуће се већ Бача и за то, само лагано, неће Смиља бити последња...

Међутим је Миша црквењак био и по трећи пут и звао Бачу у црквену кућу, јер има журна посла, те се Бача упутио на посао...

Макра је пошла да умири Смиљу, а ова је опет пошла нани, те су се среле. Смиља је на оца била граната, имала је мајчине нежне црте, свилену косу, велике црне очи, учестане обрве и бео врат. Мало је било момака, којима није око запело за ову красну девојку. Баш на поз...

Срби и њихова трговина.

Кад кренусмо да говоримо о српској трговини, онда морамо одмах приметити, да ту мислимо наш народ у овим крајевима и његову трговину. А како наш народ у овим крајевима узима врло скроман положај и како су и његове тежње ограничене, то и његова трговина не може заузети бог зна какав обим. Та наш народ у овим крајевима има једино ту задаћу, да се као такав очува, те да према томе и напредује.

Слободно можемо казати, да је негда сва трговина, у овим крајевима, била у нашим рукама. И то је тако ишло с колена на колена, јер је отац предавао трговину сину и т. д. Међу тим, доцније се то окренуло, па су трговци давали своје синове на високе науке, а сиромашнији опет су давали своју децу на трговину. Па шта је било? Они први су потрошили новац и нису ништа свршили, те су тако трговину упропастили. Они опет други нису имали новца, те трговину нису нигда могли ни подићи него су тражили од данас до сутра.

Тако је мало по мало сва трговина отишла у туђинске руке, и још непрестано иде тако, да наших кућа има врло мало по главнијим пијацама. За то није ни нужно још засебних доказа, јерко једном прође по нашим варошима, па чак и по бољим селима, тај ће видети, да смо истину рекли. А природна последица тога је, да смо управо у толико сиромашнији постали, у колико смо трговину испустили. И ако овако пође, то можемо сигурно рећи, да не ће дуго времена проћи, а ми ћемо упустити из наших руку и посед. Па онда? Е, онда нам остаје то, да напустимо наша сеса и вароши вреднијим и приметнијим од себе.

Па шта дакле да се чини? Треба поново нашу трговину присвајати, па богме и присвојити, а оно друго ће већ само доћи. Но за тај тежак посао је нужно троје, а на име: новац, знање и рад. Према томе ваља да се трговине лађају они, који бар толико новца имају, да могу после своју радњу пристојно отпочети, јер без тога не вреди

се срела с наном, којој се вио осмејак на уснама, па са пуно милоште рече:

— Бача је обећао, а кад он обећа онда је готово.

— Хвала, нано, хвала, а затим паде мајци око врата. . .

Макра је гледала своје послове, а Смиљка је шврљала по кући, а срце од радости хтело јој да искочи. . . Напослетку је певуцнула полугласно:

»Сад мајка лепу Смиљу,
По коси љуби,
Ој косо, моја косо,
Ој него, моја,
Кад сам те косо плела,
Нисам те клела,
Друга ће мајка сад
Плести и клети«.

Макра је то чула и у себи рече: Да, да, друга ће мајка плести и клети. . .

Бача презеш и Миша црквењак су јурили, као да им је о глави, те један рече: Ови журе, мора да имају важна посла; а други додаде: Биће какав алвалук. . . Бача се одмах упути у писарницу и тамо затекао поп-Ђурку, татора Аћу Куњала и касира Нику Зевалова. Пред њима је стојала флаша црвеног зејтина и огромна лепиња. Лепу су господари умаkali сеоску лепињу у црвени зејтин, па онда сркали, Боже сачувај нису они пили приписану мученицу, коју је поконио Бата Дремалов.

(Свршиће се.)

иначе ни трговина. За тим треба да су наши трговци образовани људи, те да знаду купити и продати, па да у томе погледу могу одржати утакмицу са другим трговцима.

По себи се разуме, да српска трговина у овим крајевима треба да обухвати све оно, што наш народ производи и што опет треба. Према томе би требало да је у нашим рукама трговина са храном, марвом, ручним радовима нашег народа, као и свим осталим и ситнијим предметима. Примера ради нека је наведено ово: странци од неколико година купују од нашег народа свилене чаурице, мед, восак, вуну, перје и т. д. један за другим се богате. А шта тек да кажемо за оне, који су посели наше пијаце за храну, марву и т. д.? Ти за цело згрђу хиљаде и хиљаде, а све на нашу штету и нашу пропаст.

Кад би све то било у нашим рукама, то би онда имали двоструку корист, јер би се користио наш народ који све то производи. А користио би се отуда, што га свој не би варао на мери, цени и на све остале познате и непознате начине. Даље, што би му трговац увек био при руци, па би могао своју робу увек по цени продати, и тако онда не би морао узимати новац на своју, робу, те је онда не би давао у по цене. С друге стране би се и трговци користили, јер сва корист, коју данас односе странци, остали би у њиховим рукама. И тако би се лепо благостање и код нас подизало, те нам не би трговине пропала.

Све речено се даје врло лако извести, само треба нешто више знања и воље. Јер то је све у нашим рукама, па га треба само добро држати и не треба га напуштати. И с тога треба кренути па радити, а не треба чекати, да нас дотерају до дувара па онда да јаучемо и запомажемо, јер је онда све доцне.

Наши трговци морају пазити још и на оно што наш народ купује. И с тога морају знати шта народу треба за покриће његових потреба, те да и сами то и купују, а у обрту лежи главни основ и самог напредовања. Ако тога није, то ће ствар заспати па ма иначе роба пошто ишла. А поред тога знамо сви да је лакше продавати него купити, па на то треба особиту пажњу полагати. С тога треба знати изворе из којих се добра роба добија, па онда треба знати најкраће путеве и т. д. Јер тако ће се моћи роба јевтиније продавати, и тако ће се опет утакмица лакше издржати.

Но и наш народ би требао листом да купује код својих трговаца. Само тако би онда он свога трговца потпомагао, те би имао право да тражи, да га и он потпомаже. Та не каже наш народ бадава: »Рука руку мије, а образ обадвије«.

Вести из места и из народа.

Прослава дана рођења Њег. Вел. нашега краља у Сентомашу. У прошли уторник је достојно прослављен осамдесетчетврти дан рођења нашега омиљеног краља у Сентомашу. Рано у јутро виле се заставе на општ. дому, црквама и многим приватним кућама. У 9 сати пре подне одржано је у оvd. римокатоличкој цркви благодарење, на којем је чинодејствовао нов млади капелан г. Дроздик Ласло. Црква је била дупком пуна побожног народа, који је дошао да се помоли Богу за здравље свога узвишеног краља. Присуствовало

је овдашње општинско поглаварство са г. Нецом Дунђерским, општинским кнезом и г. Исидором Иванићем, општ. бележником на челу; ватрогасно друштво са својим заповедником г. Лазом Продановићем и финансија са својим шефом г. Шандором Мразем. Осим споменутих корпорација видели смо у цркви г. Др. Тошу Николића, општ. лечника, г. Адолфа Грунда, начелника железничке станице, г. Вељка Загорицу, поштара и т. д. За тим су сви отишли у српску православну цркву. Чинодејствовали су преч. г. г.: Миливој Сивачки, Гојко Каћански и Лазар Вучков, пароси. На јектенија су одговарали за певницом врло складно неколико учитеља. Најсвечанији моменат благодарења беше при свршетку, кад је парох преч. госп. Лазар Вучков на амвону са воштаницом у руци изговорио многољетствије за краља и г. г. учители отпевали архијерејско »многаја љета«. Тако се ове године завршио свечани дан рођења нашега доброга владара.

Лична вест. Г. фрањо Шкулети, поджупан бачке жупаније, био је прошле среде, 6 (19.) о. м. у Сентомашу званичним послом и одавде је тога дана наставио свој пут у Сомбор.

О избору ђакона у Сентомашу. Јављају нам из места ово: »Код нас је требало место за ђакона одавно поупити. И ми гледамо у будућност и питамо се: кад ће бити избор и ко ће нам бити ђакон? То питање изгледа да је локалне вредности, али посматрајући овдашње околности и пошто је српски ђакон доста важан чинилац јавног живота, то морамо бити сложни, кога ћемо да бирамо. Говори се понајвише о једној или другој личности одавде, а биће и компетената са стране, али би сувише рано било, да би се исход њиховог евентуалног избора могао сазнати. У таким приликама рачуна се понајвише и на данашњи наш партијизам, који само свог сродника и свог човека хоће да протури и не пита се за квалификацију. Али тако не би требало да буде. Треба већ једном да узмемо пример славног кнез Лазара, који није гледао ни на сродство ни на старешинство, него је у одсудном моменту јунаштву чашу наздравио. Питање нашег ђакона дакле доста је акутно постало, али при том не треба да се збуњимо. Главно је, да ћемо имати доста добрих и ваљаних компетената, па и наших синова, с тога ви, бирачи, метните руку на срце, па бирајте најбољег«.

Поучно предавање. Д-р Михаљ Леринц, лекар у Сентомашу, отпочео је прошлог четвртка, 7. (20.) о. м. у оvd. варошкој дворници своја јавна предавања госпођама и госпођицама, које су се пријавиле за болничарке. Слушаоци су са великом пажњом пратиле ово поучно предавање. Г. Леринцу служи на велику част и похвалу ово родољубиво и племенито дело, које је с трудом скопчано.

Војнички даћ у Сентомашу. Прошлог уторника, на дан рођења Њег. Вел. краља, био је и дан наших војника. Услед налога и молбе госп. Др-а Ђуле Балатона, среског начелника, заузео се својски наш уважени општински бележник г. Исидор Иванић, да се у Сентомашу скупи што више добровољних прилога за наше храбре војнике, који су отишли у рат. Овдашњи Одбор за прикупљање добровољних прилога умлио је ниже именоване госпође и госпођице, да се те дужности приме, чега су се исте врло радо примиле, те су тога

дана од 8—10 пре и од 3—6 сати по подне мимопролазнике вредно позивале да прилажу на ту племениту сврху. У 6 сати у вече скупиле су и предале новац г-ђе: Јелица Д-ра Николића и Вера Д-р Гаванска К 93-20. Г-ђа Јулкица П. Добановачка и г-ђа Зора Дракулићева К 81-20. Г-ђе Иванка Манојловићева и Перса Белићева К 77-23. Г-ђе Хас Олга, Хас Јолан, Хорват Матилд, Леринц Олга К 63-14. Г-ђе Ленка и Марија Јовановићеве К 52-56. Г-ђе Иванка Предраговићева и Нана Миковићева К 26-80. Г-ђа Катинка Станковић К 14— . Г. Бела Ломница К 5-20. Свега К 413-33. По решењу одборском половина прикупљене своте предана је преч. госп. Антону Фанчи, плебану, а половина преч. г. Миљивоју Сивачком, пароху, као благајницима одборским с тим, да у суботу, 9. (22.) о. м. у 5 сати после подне у општинској кући поделе сиромашним војничким породицама. Одбор овим путем свима племенитим приложницима изјављује највећу захвалност, а не мање нека је и врло поштованим скупљачицама и скупљачу за њихов труд част и хвала.

Крађе. У прошлом броју нашег листа јавили смо, како су браћа Исакови, обични допови, отишли на салаш Милана и Стеве Романовог, и починили крађу. Но осим ове крађе, пронађено је још више сличних случајева, у којима су умешани још шесторица овд. допова. Али наша вредна жандармерија није све дотле мировала, док својим неуморним трудом и вештим трагањем није похватала све крадљивце, па их предала новосадском суду.

Прилог на Црвени Крст. Јављају нам из Турије, да је српска правосл. црквена општина приложила на угарски Црвени Крст 1500 круна. Дело за похвалу.

Добротворна Задруга Српкиња у Земуну позвала је све ондашње госпође и госпођице на прикупљање рубља за наше рањенике. У новосазиданој школи, која је преудешена као болница за рањенике, раде дневно четрдесет Српкиња бело рубље. И купљење добровољних прилога показује леп успех, а свему томе се највише одазвале српске породице у Земуну.

Турија за ратнике. За сиромашне породице мобилизаних војника прикупљена је у Турији лепа свотица добровољних прилога. Г-ђе Вера Иванић и Видосава Јојкић скупиле су К 134—. Преч. г. Василије Јојкић, парох К 114-50. Преч. г. Д-р Јован Радивојчев К 30—. Г. Паја Бошњакковић, учитељ К 18-10. Г-ђа Стеф. Шимић, учитељица К 21-50. Г-ђа Љубица Стефановић К 56—. Г-ђа Катица Вас. Јојкића и г-ђица Верица Јојкићева К 31-80. Г. Симон Фишер К 87-40. Никола Маџашевић К 8-20. Г. Ђока Гајиновић и М. Петровић К 7-40. Г. Атанасије Гајиновић и Коста Јојкић К 8—. Г. Паја Трифуновић К 10—. Драгутин Барачки К 88-70. Г. Милан Сремчев К 9—. Г. Тима Драпшин К 71—. Г. Пера Молдованов К 16-84. Срп. Читаоница К 29—. Г. Бранко Славковић К 5—. Свега К 746-44.

Пред почетак школске године. Ни две недеље не деле нас од оног дана, када се у нормалним приликама отпочиње школска година. Но ове године прави ратно стање велику тешкоћу и забуну. За то је министар просвете Д-р Бела Јанковић издао наредбу, те известио све подручне школске власти, које ће се школе 1. септ. о. г. отворити.

Вести са стране.

Прослава превишњег дана рођења у Угарској. Дан рођења Њег. Величанства краља прослављен је у целој Угарској свечано. У свима црквама и богомољама служено је благодарење. У будимској срп. правосл. цркви служио је Њег. Всп. г. Д-р Зубковић епископ. На благодарењу су били сви ондашњи скупштинари срп. цркв. општине и Срби војници са официрима. У Новом Саду је на благодарењу служио Њег. Всп. Митрофан Шевић са ондашњим свештенством. Г. епископ Шевић замолио је пресветлог г. Белу Матковића, великог жупана, да Србе узме у заштиту против којикаких измишљених денунцијација и да г. жупан изјави на меродавном месту, да је српски народ био увек веран своме владару, да је и сада и да ће такав и остати до последње капи своје крви.

Дан рођења нашег младог наследника престола. Њег. Вис. Карло Франц Јосиф наследник престола навршио је 4. (17.) августа о. г. двадесет седам година живота. Тога дана добио је наш будући владар многе честитке из свију крајева аустроугарске монархије.

Изјава лојалности. Из Бањске Бистрице јављају, да су вође словачког народа издали ово очитвање: »Очитујемо мужевно и искрено, да се признајемо верним синовима мађарске домовине, да смо са покретом мађарског народа у свему солидарни и с тога смо увек приправни наше силе и способности посветити интересима мађарске домовине и да ћемо код свакога покрета, који би промицао домовинску ствар, с одушевљењем суделовати. У овим историјским данима морамо бити свесни, да су сви грађани ове земље браћа, да смо једно срце и једна душа и да имадемо само један циљ, част и благаостање мађарске домовине«.

Позив на оружје. Ратним стањем изазвани привремени позив новака и докнадних причувника ове године издаће се за 3 до 4 дана; исто тако позив оних причувника и докнадних причувника, који су као прекобројни били на допусту, као и испуњених народних усташа. Напоследку биће позвани и они припадници момчади, који су били на допусту ради жетве.

Занатлије и рат Земаљски занатлијски савез издао је проглас на угарске занатлије, у којему се позивају занатлије да се брину посредно и непосредно о породицама својих радника које оставише старатељи њихови, вршећи војну службу. Посредно на тај начин, да даду посла женама, које су код куће. Овај проглас већ показује успеха. Многи поседници радионица прискочише да помогну осамљене и незаштићене. Око двадесет занатлија узеше у посао чланове својих радника. Спомињемо, да управа земаљског занатлијског савеза покренула је питање, да сви занатлијски и трговачки кругови у земљи створе заједнички одбор, који ће управљати газдинственим пословима за време трајања рата.

Нов папирни новац од две круне. Јавили смо у своме листу, да је аустроугарска влада решила да изда папирни новац од две круне. Сад јављају, да је папирни новац од две круне изашао из штампе и да је Аустроугарска Банка прекјуче у петак пустила у промет.

Помоћ земљорадницима. Аустријски званичан лист доноси цареву наредбу, да се обезбеди жетва на начин како да не буде штете. У исто време је изашла и владина наредба, којом се упућују општинске власти, да приволе на пољски рад све оне, који нису позвани у војску, а могу бити способни за рад. Ове људе власти да поделе по гомилама, и тако да врше пољске послове. Под теретом казне дужан је сваки, и жена, да у своме хатару поради, да се жетва обави и плод сабере. Наредба тачно именује оне особе, које су по својој служби спречени да те послове раде. Како сазнајемо, и угарска влада се бави сличном мишљу, да наредбеним путем постара се, да се пољски радови што пре обаве и у нас.

Улози у банкама поново расту. Поверење према банкама опет се враћа. То се види по томе, што грађанство враћа улоге, које је извадило. Исти се случај збива и у Бечу. По исказу бечких штедионица више улази улога но што се издаје. Ово је случај код више банака. Но како сазнајемо и у нашим крајевима враћају улоге. Онај страх, којим се публика отимала да дође до својих улога, како се види, сваким даном све већма попушта, а нестаће га свим.

Злоупотребе при ценама. Будимпештански велики шпецерајисти решили су, да својој целокупној роби повисе цену са десет процената, а цену коцкастом шећеру повисили су на 91½ потуре, иако творнице оставише цену шећера на 84½ потуре. Па се почело поскупљивање и угља. Неки трговци продају метарску центу угља по 5 круна, док је пре рата цена угља била 4-20 круне. Опет ће власти да се мешају, да се стане на пут претераним ценама.

Колико су стари европски владари. Енглески краљ скоро ће навршити 50. годину живота свога и том приликом донеле су енглеске новине колико су стари европски владари. Најстарији је наш владар који има 84 године, за њим долази Карло румунски краљ 75 г. Никола црногорски краљ 73 г., Петар српски краљ 70 год., Лауш баварски краљ 69 год., кнез монаковски 66 год., V. Густав шведски краљ 56 год., цар Вилхелм 55 год., бугарски краљ 53 год., руски цар 46 год., талијански краљ 45 год., норвешки краљ 42 год., Алберт белгијски краљ 39 год., Вилма краљица Холандије 34 год. и Алфонз шпанолски краљ 28 год. Дакле Алфонз шпанолски краљ је од европских владара најмлађи.

Демократизам енглеског краља. Енглески краљ упутио је пре неколико дана вођи енглеских радника Магдоналду, чија је жена болесна, ову лепешу: »Са жалашћу дознајем, да вам је ваша госпођа оболела. Надам се, да ћу што скорије примити о њој повољне вести«.

Убила се стара бака. Терезија Хојжирова, удовица од 78 година, обесила се о жицу на вратима своје собе. Кад су јој на подне донели ручак, не моглоше ући у собу, те обију врата и нађу је мртву. Баба је бацала карте, од чега је живела. Да јој је тај посао добро ишао види се по томе, што је заштедила и у штедионицу уложила 2000 круна. Поговара се, да се зато обесила, што је била заљубљена у неког младића од 24 год., а младо момче изневери стару баку.

Разне кратке вести.

У Франкфурту на Мајни скупљено је до сада 80 милијона марака за Црвени Крст.

Јављају из Рима, да је италијанска краљица Јелена у благословеном стању те ће скоро умножити породицу италијанске династије.

Бечко свеучилиште закључило је, да се зграда има преудесити као зграда за рањенике.

У Петрограду је убијен А. Катнер, чиновник немачког посланства. Он је остао у Петрограду, по што је остало посланство отпутовало.

Град Загреб је вотирао 250.000 К за сиромашне породице војника.

У Прагу је побегао један болесник, по што је оздравио, али је собом повео и своју неговатељку — младу, лепу калуђерицу у коју се заљубио.

Сирочади пок. наследника престола Фрање Фердинанда поклонили су 6000 круна Аустријском и Угарском Црвеном Крсту.

У бојевима на Дрини одликовала се пешачка пуковнија бр. 16. својом особитом храброшћу.

Папа Пије X., умро је у Риму прошлог четвртка, 7. (20.) о. м. у 1 сат ноћу у 79. години свога живота.

ЛИСТАК.

Из живота једне жене.

I.

Повела се реч о женским чудовиштима, а беше ту говора о томе, да су данашњи писци мало и неправедни према женама, кад своје јунакиње скоро искључиво у виду сфинксова описују. Та зар је некадањи најчистији извор поезије већ толико замућен, да се у њему сада само чудовишта показују? Или је зар наше око толико ослабило, да све, што гледа, искључиво за ружно и гнусно види? Већина присутних, који у тој препирци учествоваху, беху тог мишљења, да писци добро виде, а да је сва погрешка код самих жена, јер и онај, који их најбоље познаје, а то су баш редом женски писци, ти их у најјрњим сликама приказују, а тако то треба и да буде, као што песимисте тврде, да је у времену наставка судба опачине и женску постигла...

Сад узме реч и један стари господин, који је до сада ћутао и у ту распру се ни мешао није:

— Господо моја, ако ми допустите, испричаћу вам један прост догађај, којем сам ја био очевидац.

II.

Случај, о којем ћу вам причати, догодио се те исте године, кад сам примио управу завода за умоболне. Лечник, који хоће да успешно ради, мора пре свега сазнати прошлост својих болесника и породичне околности. Многа невоља а још више грехова проткапи су у оном густом велу, који често покрива болне и суморне душе, и није лака ствар прозрети кроз тај вео. Али сам ја хтео да прозрем, зато сам и проучавао сваког мог болесника.

Међу мојим болесницима беше и једна жена, која ме је ванредно заинтересовала, ма што је цела прошлост њеног живота и одвише проста изгледала. Могла је 30 година имати; црте њеног лица и поред претурене патње јасно показиваху, да је пре њене болести морала бити врло лепа. Мој претходник је у записник болнице о њој прибележио, да је њена боља неизлечима меланхолија. Психологија се није много старала о случају, који је њену бољу проузрочио, она је дошла у болницу после другог порођаја, услед којег јој се ум помутило и потавнио. Беше већ пет година протекло, од како је у болници, а стање њеног здравља није се ни у длаку побољшало. Сви знаци показују, да ће доживотно ос-

тати становник ове болнице. У осталом она је сасвим мирна, трпељива, никад ни речи неће да проговори, и врло мало или нимало даје посла надзорницима.

Дође и тај дан, кад је требало за њено препитање платити, а онај, који је новац донео, беше главом баш њен муж. То беше леп, висок и отмен човек, којег сам из виђења већ познавао, а беше један од виших чиновника у министарству и од свакога поштован. Кад ми је уручио одређену своту новца, упитао ме је, да ли се може код болеснице приметити какав напредак у здрављу?

Смем себи да ласкам, да имам доста бистро посматралачко својство, а то се обично код оних налази, који по свом занимању проучавају душу и њене разне појаве и тако ми се учинило, као да је мој гост-посетилац са неком стравом исчекивао мој одговор, бојећи се зар, да му нећу добру вест саопштити.

По урођеној ми искрености и простодушности нисам хтео да своје уверење и назоре тајим, нашто се он горко насмејао.

— Имате право господине — одговори после дуже почивке — па већ и из тога видим, да је мој болесник у најбољим рукама. Но да ме не би за опака човек сматрали, хоћу да вам цео ток ствари и данашњи наш положај испричам. Видите и знајте, да би за ову жену највећи удар био, ако би она ма кад оздравила.

— Та шта ми рекосте?

— Рекох вам баш праву истину! Знајте дакле, да она није више моја жена. Кад ме је та грдна несрећа снашла, чекао сам пуне три године, не би ли ми жена оздравила и себи дошла, ма да ме је моја породица непрестано гонила, да се развенчам од ње. Дуго сам се сам собом борио, јер сам моју жену и одвише волео. Најпосле је победио мудри разлог: моја два детета нисам могао дуже оставити без матерњенега, а мој друштвени положај је опет захтевао, да држим отворену кућу, а поред свега тога још и та околност, што сам наишао на врло добру прилику. Девојка из врло добре породице, уз то лепа и мила, заљубила се у мене, а то беше довољан узрок, што нисам могао ни сам да се не одзовем њеној доброты. Учиним дакле одлучни корак и ево већ три године, како сам поново ожењен. Из овог другог брака имам и једно дете, али је моја жена и поред тога у лаж утерала ону гадну предрасуду о мађијском понашању. Бољу матер не можете себи замислити... Сад држим, да ћете и ви лако разумети, зашто не могу желети, да се моја прва жена излечи и да оздрави од њене умобоље. То би био страхан удар за нас троје!

(Наставиће се.)

Шала.

Нешто о браку.

За добар брак мора да је човек и нарочито васпитан. Данас се људи старају, да младе даме нашега доба науче свима могућим знањима, која би могла бити погодна, да подигну сјај њихове младости у очима кратковидих. Оне се батргају по страним језицима, климпају на клавиру, многе читају романе, кобајагим умеју да се нађу у разговору о литератури и социјалној политици, а труде се, да у најобичнијем разговору буду што духовитије. У осталом облаче се, што је могућно дивније и надају се, да ће на тај начин сасвим олако достићи своју крајњу мету — брак, што заиста многим и испадне за руком.

То је већ много теже код простијих девојка, пуних једрине и разума, које толики паметни људи траже, а не могу да их нађу. Оне живе скривене као љубичице у шумском зеленилу, завуку се тако у неко мало лепо село.

Ако је ишта, што данас може младе људе да задржи од женидбе, то су раскош у оделу и велики прохтеви младих дама. Пут, којим се у браку плови, и иначе је пун литица и спрудова и за оне, који су пуни љубави, пуни разума и одушевљени најбољом вољом. Код осетљивих супружника је често каква маленкост у понашању оно, што даје клицу нерасположењу и неспоразуму.

Стално срећан брачни живот само је онда могућан, кад се избор мужа врши на основу тачног обостраног познавања партнера. Али такво упознавање данас не потпомажу ни обичаји тих социјалних слојева нити закони. Док се радници и ситне занатлије са својом будућом познају врло дуго, често по читаве године, те се тако могу уверити, да ли одговарају њиховим жељама, младићи из »виших класа« често проведу с њоме само неколико вечера на баловима или у друштву, па се онда заручују. А још је много чешће код наше госпоштине, да нема чак ни тога, да они у опште и не знају честито своју будућу ни каква изгледа, него им дође провадиница па вели:

— Господине, имам за Вас једну врло добру партију!

— Колико има новаца?

— Двадесет хиљада круна и намештај!

— А која је?

— Сумњам да ћете је Ви познавати, али се ништа не бринете, то Вам ја стојим добра, да је поштена девојка; па да видите, није ни ружна.

И тек после осам дана — а ево некога донео белешку у редакцију, како се тај и тај верио са том и том, ћерком уваженог тога и тога.

И онда се гледа, да што пре буде и свадба, јер »сигурно је сигурно«: гадан је и завидљив овај свет па може почети да »испира« уста и да прави сплетке и — онда ко зна, шта може да се деси, не дај Боже, па би после дете свисло од туге и срамоте.

Родитељи ретко кад хоће да допусте, да се младић, »који има озбиљне намере«, дуже време држи са њиховом ћерком, а да се не вери: то знате, одбија друге просиоце. Млади људи тек у браку упознају једно друго; кајање онда дође одвећ касно.

Да би се такво преухитрено закључивање бракова спречило, у понеким земљама предлажу, да се законом одреди за заручнике »рок чекања«, као што сада у многим земљама постоји за удовице. По томе предлогу то време не би требало да буде мање од шест месеци, а кад су људи испод 25 година имало би да се продужи на годину дана.

Свакодневне бриге чисто материјалне, новчане природе, које се готово одмах по венчању појављују код младога мужа, врло често веома помућују брачну срећу и слогу.

У браку треба сваку помућеност и нерасположење у клици угушити; али млади људи то не схватају како треба па онда у свакој неједнакости гледају провалију.

Изврсно средство противу малих диференција у браку јесте узајамна учтивост. Она дејствује као замајни точак, који машини помаже да пређе преко мртве тачке. И у брачном животу има доста мртвих тачака, преко којих се мора прећи, хтело се или нехтело, у добру или у злу. Учтивост даје начина, да се све то добрим изравна.

У јавном животу човек прими много штошта, што му не годи, па ипак прави на то љубазно лице, или у најгорем случају одговори заједљивом учтивошћу или вицем; а кад је код куће, онда човек мисли, да сваку реч треба да мери на финој вази, да сваки израз лица мора испитивати увеличавајућим стаклом, па се онда једи због тога.

Истина је до душе, да увреда од оних које волимо и од којих очекујемо, да нас воле, сасвим другачије боли и горе, него ли заједљивост које личности, која нам је потпуно равнодушна, али готово увек су то »увреде«, које нам само изгледају увреде, а које у самој ствари то нису, јер их је изазвао ма каква неспоразум. И ту је баш учтивост оно, што помаже да се пређе преко мртве тачке, а кад се то једном превали, онда је лако споразумети се.

И за то имајте на уму па се и помирите с тиме, да и у најсрећнијим браковима мора бити несугласица, да и најбољи мужеви често имају своје људи; ко од златне бурме обећава себи само златне дане, тај не познаје ток ствари у свету ни људско срце.

— вић.